https://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

United States Holocaust Memorial Museum
Oral History Interview
Romania Documentation Project

https://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Numele și prenumele intervievatului: Fiodor Şchiopu
Data naşterii: 1925
Locul naşterii: Ocolina, Republica Moldova
Rola interviului: RG-50.572.0142.01.01
Data interviului: 31 octombrie 2009

Fiodor Şchiopu este născut în anul **1925**, în satul **Ocolina** și a fost intervievat cu privire la acţiunile împotriva evreilor care au avut loc în **localitatea Petreni**, unde locuia la începutul războiului.
El relatează că era premilitar şi a fost chemat de către **jandarmii Manea şi Chelu**, conduşi de **şeful de post Lepăduş**, să îngroape câţiva evrei care fuseseră împuşcaţi lângă un tranşeu. El mai povesteşte că a văzut **două coloane de evrei**, una de circa **15, 20 de oameni**, care venea **dinspre Cernăuţi**, evreii din aceasta fiind **împuşcaţi în Petreni**. Despre a doua coloană spune că era mai mare, de **30, 40 de evrei**, care a mers **înspre Străşeni**, după ce a stat o zi în sat, în curtea unui boier. În aceasta a doua coloană spune că au fost luaţi şi doi evrei din sat, cunoscuţi, Leiba şi sora lui, cărora el le-a dus 5 lei şi o pâine, lucru pentru care a fost mustrat de jandarmi.
El mai povesteşte despre o **fată evreică** din Dominteni pe care jandarmul Manea a ucis-o după ce au încercat să o înece.
El relatează că a fost cercetat după război de către sovietici pentru participarea la îngroparea evreilor.

[01]:00:00:00 - [01]:43:58:10

Question: Bună ziua.
Answer: Bună. D'apoi ce, de acum v-a spus ?
Q: Da.
A: Dar cum nu am auzit ?
Q: Spuneţi-ne, vă rog, numele de familie şi prenumele dumneavoastră.
A: Numele de familie e Şchiopu, mie când m-au luat ruşii pe front, numele meu drept, la biserică, sunt Nefodie, dar când m-au luat ruşii pe front: „ce Nefodie, nu înţeleg", şi Fiodor a rămas.
Q: Deci Fiodor Şchiopu acum sunteţi ?
A: Acum **Fiodor Şchiopu**, de când m-au luat pe front.

https://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Q: Spuneţi, vă rog, dar în ce an v-aţi născut ?

A: În **1925**.

Q: Şi unde v-aţi născut ?

A: În **Ocolina** m-am născut, în **raionul Soroca**.

Q: Câteva luni în urmă noi am fost în ospeţie la dumneavoastră, dacă vă amintiţi, şi ne-aţi povestit ce aţi văzut personal în **1941**, în anii războiului. Şi noi am venit acum să vă amintiţi din nou.

A: De acum, ştii, eu am venit de pe front la 45%, eu nu mai ţin chiar minte toate aşa. Eu deodată, desenam de mic copil, din născare darul acesta aşa era, dar eu găseam o bucată de cărbune şi pe polcovnic, desenam pe acela, desenam, şi când într-o zi polcovnicul era tare supărat, ori dacă pe front, cum poate să fie vesel, ei, dar eu: „oti serghinti polcovnic", şi îl desenam, dar el: „maladeţ". E, am prins a plânge, dacă nu ştiam ruseşte…

Q: Spuneţi-ne, vă rog, în anul 1941, când s-a început războiul, unde dumneavoastră locuiaţi ?

A: Atunci, aici **în Petreni**, în satul Petreni locuiam.

Q: În satul Petreni. Vă amintiţi dacă în sat atunci până la război, erau evrei în Petreni ?

A: Erau.

Q: Ţineţi minte câte **familii** ?

A: Erau **8 sau 9**, aşa cam erau, mulţi nu erau, dar erau aşa.

Q: Vă amintiţi pe cineva dintre ei cum îi chema sau ?

A: Cum nu ? Era **Motel Malinschi**, era un croitor vestit la noi aici, avea şi magazin avea, dar era un glumitor, şi eu feciorul lui am fost într-o clasă, am fost, ei, Doamne, cum să spun eu aşa ca să mă înţelegeţi… Noi am fost o familie tare săracă, la tata, avea un hectar şi jumătate de pământ şi eram 5 copii şi 2 părinţi, 7. Şi nu dovedea tata, de acum trebuia să ia pământ şi în parte la boieri, că erau boieri pe atunci, se ducea la boieri şi lua pământ şi lucra acolo şi împărţea, aducea acasă să ne hrănească. Şi apoi tata mai lucra pe la moară, lucra acolo ce trebuia, şi apoi s-a învăţat meşter şi lucra la casă, acoperea, şi ca să ne poată întreţine.

Q: Puteţi să ne spuneţi, iată, ce aţi văzut, ce s-a întâmplat cu evreii în timpul războiului ?

A: În [19]40 nu s-a întâmplat nimic. Când au venit în [19]44, de acum, atunci i-au strâns pe toţi şi i-au împuşcat.

Q: Dumneavoastră aţi văzut cum i-au strâns pe dânşii ?

A: Păi ce ? Îi aducea grămadă şi eram **premilitar** atunci. Şi a venit jandarmul la mine şi îmi spune: „ia-ţi hârleţul şi du-te la, mergi acolo la îngropat jidanii". Şi au împuşcat nu nemţii, dar chiar românii au împuşcat. Şeful de post, acum o să-mi aduc aminte şi am să spun cum îl

https://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

chema pe şeful de post, dar **jandarmi** au fost **Manea şi Chelu** şi ăştia doi îi împuşca pe jidani. Acolo era săpat de norod contra tancurilor care vin, tancuri ruseşti, şedea acolo să nu poată ieşi, şi era lat aşa.

Q: Şanţ era, un fel de tranşeu ?

A: Da, da, cam tranşee făcute aşa, contra, şi acolo îi împuşcau şi noi îi dam în borta aceea şi îi acopeream. Dar un copil nu a dovedit să-l, că era în braţe la mă-sa şi a tras vreo, până s-au mântuit toate şi când a tras ultimul glonț, apoi pe mă-sa a împuşcat-o, dar copilul acela a rămas. Unul dintre noi, a strigat jandarmul: „zvârliţi-l în bortă”. Noi l-am zvârlit în bortă, am dat ţărână. Parcă îl văd şi azi, aşa scotea ţărâna.

Q: Cum stătea ţărâna ? Nu am înţeles …. În gură aţi văzut că avea ?

A: Da, că noi dam ţărâna, şi el din gură scotea ţărâna aceea. Şi noi am dat ţărână şi gata, aşa a rămas.

Q: Dar câţi ani avea copilul ?

A: Păi el când acum ăştia, nebărbieritul acesta, Roşca, are gazeta lui şi când citesc într-o zi în gazeta aceea, dacă nu ştiu unde l-am pus eu şi îl caut şi nu îl pot găsi, spunea că ruşii au împuşcat o grămadă de jidani. Nu e drept. Toţi ruşii fugeau, asta, toţi jidanii fugeau în Rusia, dar nu împuşcau ruşii. Românii au împuşcat. Că comanda de la germani sau comanda de la cine, nu ţi-oi spune, că eu nu am fost acolo, dar am fost numai la îngropat, că i-am îngropat, dar din a cui pricaz ….

Q: Dar spuneţi-ne, vă rog, vă amintiţi când s-a întâmplat asta, dacă anul sau vă amintiţi luna când era ?

A: Ei, d’apoi ce ….

Q: Dar ţineţi minte măcar dacă era vară sau iarnă sau ce era afară ?

A: Era în luna lui, asta, ianuarie, februarie, martie, aprilie, la sfârşitul maiului, că apoi pe mine m-a luat în iulie, în iunie m-a luat, pe data de 5 iunie, că m-au luat întâi românii şi am ajuns până la Iaşi şi ….

Q: În ce an era asta ?

A: În [19]44.

Q: Deci dumneavoastră credeţi că asta era în 1944 undeva în mai, da ?

A: Da, da, da.

Q: Şi pe ăştia pe care îi omorau, mata ai spus că erau evrei. De unde ştiai că ei erau evrei ?

A: Păi dacă ei grăiau jidoveşte ….

Q: Mata ştiai limba ?

A: Nu mai ştiam.

https://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Q: Dar puteai cunoaşte că vorbeau evreieşte ?

A: Păi cum, asta nu se ştia …. striga la dânşii: „jidanilor, grămadă”.

Q: Dar era cineva din sat, aţi cunoscut, printre dânşii era din sat ?

A: Din sat, nu a fost, din sat au fugit a noştri.

Q: Erau străini dar toţi ?

A: Numai străini, i-au adus coloana întreagă.

Q: I-au adus unde ?

A: Aici la noi.

Q: Dar unde aici la voi, unde a oprit coloana ?

A: Aici, pe partea acealaltă de iaz, aici i-a împuşcat.

Q: Mata ai văzut cum au adus **coloana** deodată ?

A: D’apoi cum, dacă eram în drum ….

Q: Aşa, eraţi în drum acolo ? Dar coloana dinspre unde o aduceau ?

A: Dincoace **dinspre Cernăuţi**, dincoace venea.

Q: Şi a venit coloana, era cu dânşii pază cineva ?

A: D’apoi cum ? Ce, venea ei singuri ? Erau jandarmi cu dânşii.

Q: Mulţi jandarmi erau cu dânşii ?

A: Poftim ?

Q: Cam câţi jandarmi erau cu dânşii ?

A: Cam vreo 8, 9, aşa erau.

Q: 8, 9 jandarmi. Dar evreii câţi erau în coloană ?

A: Evrei erau mulţi în coloană.

Q: Dar aproximativ câţi să fi fost ?

A: Ei, poate erau **20, 15,** aşa cam erau. Că apoi a venit a doua coloană, şi apoi aceea **a doua coloană** nu i-a împuşcat la noi, dari-au dus **înspre Străşeni** încolo.

Q: Deci ei când veneau, mata de acum erai acolo lângă iaz ?

A: Nu eram lângă iaz.

Q: Dar unde ?

A: Eram aici acasă.

Q: Înseamnă că mata nu ai văzut când i-au adus ?

A: Cum nu am văzut dacă eram în drum când au trecut ? Dar am venit acasă, ce să mă duc să mă uit din urma lui, ce îmi trebuie mie acolo dacă îmi făceam cruce, Doamne fereşte de aşa ceva, ce îmi trebuie asta ….

Q: Deci mata ai văzut când au trecut pe drum ?

https://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

A: Au trecut pe drum şi eu am venit acasă şi apoi jandarmii au venit la mine acasă şi zice: „hai, ia-ţi hârleţul, lopata şi hai la îngropat jidanii”.

Q: Şi când te-ai dus acolo, cam peste cât timp te-ai dus, iaca, după ce ai văzut coloana, cam cât timp a trecut ?

A: Nu a durat un ceas.

Q: Mai puţin ?

A: Nu a durat un ceas, numai am ajuns acasă, şi jandarmul la mine a venit, şi m-a luat şi m-am dus acolo. Noi am fost 8.

Q: Premilitari ?

A: Da.

Q: 8 premilitari pe care v-au chemat acolo cu hârleţul, cu lopată, de asta mata ai în vedere sau ce ?

A: Da, da, da, da.

Q: Şi când ai ajuns acolo ce ai văzut primul, iaca, când ai ajuns ?

A: Când am ajuns i-au aşezat câte trei într-un rând şi când împuşcau chicau toţi jos.

Q: Deci îi aşezau câte trei, dar în timpul acesta cât îi aşezau pe ăştia trei, ceilalţi unde stăteau ?

A: Şedeau alături.

Q: Chiar deodată alături ?

A: Şedeau alături, şi alţi trei, şi alţi trei, şi alţi trei. Şi patru ….

Q: Şi împuşcau ne-ai zis şi ăştia din sat ?

A: Ăştia, ăştia împuşcau, jandarmii din sat. **Lepăduş**, iaca, mi-am adus aminte de, Lepăduş era atunci **şeful de post**.

Q: Şi era şi Lepăduş acolo ?

A: Nu era Lepăduş, el a dat numai pricaz şi s-a dus.

Q: Dar l-ai văzut acolo pe loc sau nu l-ai văzut ?

A: Pe cine ?

Q: Pe Lepăduş.

A: Nu, nu, nu. Nu, numai jandarmii au fost, numai ăştia doi jandarmi.

Q: Dar ăştialalţi care ai spus mata că erau 8, 9 jandarmi care i-au adus, tot erau acolo ?

A: Nu, nu, nu. Ei i-au adus şi i-au predat la ăştia şi aceia s-au dus. Că apoi au mai adus o coloană, dar nu i-au împuşcat aici.

Q: Deci mata ai văzut cum ăştia doi jandarmi de pe loc, cum ai zis că îi chema ?

A: Unul îl chema Manea şi unul Chelu.

https://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Q: Deci Chelu şi Manea îi împuşcau pe dânşii ?

A: Da. Şi la urmă când au dat să împuşte, s-au mântuit patroanele, apoi pe una a ucis-o cu patul armei, a tras cu patul armei, şi s-a rupt încă şi patul armei la jandarmul acela, s-a rupt. Eu când a venit de pe front, apoi în Chehăbău mă aştepta, am venit acasă, am stat o lună de zile, după o lună de zile mă cheamă la miliţie, la Drochia. „Măi, ce, tocmai am venit de pe front, ce, ce treabă are miliţia cu mine să mă duc acolo ?, nu mă duc". Am primit invitaţie odată, de două ori, de trei ori, de patru ori, nu mă duc. A venit nacealnicul în Chehăbău aici la noi la soviet cum era atunci: „mata ai primit ?", zic: „da", „dacă ai primit, de ce n-ai venit ?", „dar cu ce să mă duc ?, îs caceli", la mine în acesta 18 bucăţi, în acesta 9 bucăţi de piceri, încă mai sunt şi acum vreo 4, cum să mă duc eu cu caceli, ce mă duc aici la primărie. Când m-am dus la primărie şi a prins a sudui pe primar, că atunci presidatele sovietului: „tu ce fel de comunist eşti, că nu ai dat ajutor să vie acolo". Şi mi-a făcut cercetări de acum, m-a prins a întreba: „când s-au împuşcat jidanii, tu ai luat parte ?", „am luat", „dar de ce te-ai dus ?", „dar pe front de ce m-am dus ?", zacon a fost şi la ruşi şi zacon a fost şi la români, eram premilitar. Zice: „da, mata ai ascultat zaconul, şi aici şi acolo". D'apoi ce, nu am avut încotro să nu fac ce mi-a spune, că eu, ce, eu am vrut să mă duc pe front ?, de ce m-ai luat ?. Şi apoi nu mi-a zis nimic şi i-am spus tot. Zice: „dar cine a zvârlit copilul acela de viu ?", zic: „eu", „nu tu", „dacă nu eu, apoi ce m-ai chemat aici", dar nu eu de fapt, altul, a dat comandă la acela şi acela l-a zvârlit în bortă şi noi am dat ţărână. „Dar unde e acela ?", „el e dus în România". Şi s-a dus, nu ştiu, nu a mai venit şi l-a căutat pe dânsul prin acolo, prin România. Şi a văzut iaca astea toate cum s-au întâmplat.

Q: Dar a fost judecat cineva dintre ai voştri din sat atunci când, iaca în perioada asta când KGB-ul întreba despre cine a omorât evreii, au judecat pe urmă pe cineva ?

A: Iaca asta nu pot să vă spun, că…

Q: Şi numai o singură dată pe mata te-au chemat la… ?

A: Numai o singură dată.

Q: Mai mult nu te-a întrebat ?

A: Nu, şi nici nu a împuşcat mai mult, a mai găsit **o fată de evreu** care din **Dominteni**, din acea mahală de aici, şi ea, la înecat, că la noi era **o bulboană** acolo are şi nu ştiu de unde au adus şi pe 8 soldaţi i-au asta, şi fetiţa aceea au aruncat-o de pe mal în bulboana aceea să se înece, şi nu s-a înecat. Au zvârlit-o de vreo 10 ori aşa, şi ea ieşea din apă acolo şi se ducea la moară, că moara era aproape şi se încălzea la oloiniță acolo. „Lăsaţi-mă, oameni buni, că eu mă botez, mă dau în religia voastră, numai luaţi-mă, nu mă ucideţi". Toţi se temeau, se temeau, dacă asta. Şi nu au luat-o. Şi apoi m-au luat pe mine şi încă unul şi ne-am dus la

https://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

îngropat. Şi era borta făcută, dar cine a făcut-o, nu ştiu. Lângă bulboană. Şi au zvârlit-o în borta aceea şi cu un glonț i-au tras în cap şi au ucis-o şi noi am dat ţărână.

Q: Şi mata ai văzut toate astea singur ?

A: Păi cum, dacă am fost acolo …. ce să zic ?

Q: Înseamnă că primul ai văzut cum îi omorau acolo lângă tranşee ?

A: Da, da.

Q: Asta a fost mai înainte …. ?

A: Era, încă stână era a lui moşu, a lui tata lui fratele meu era acolo, şi lângă stâna aceea, pe ciobani i-au alungat cu oile şi pe urmă i-au împuşcat pe toţi jidanii acolo.

Q: Dar acolo lângă tranşee când pe dânşii îi împuşcau, îi puneau să se dezbrace sau ?

A: Nu, nu, nu. Aşa cum erau.

Q: Îmbrăcaţi. Şi cam cât timp a durat iaca totul, cam cât timp a fost până i-au împuşcat ?

A: Vreun ceas şi ceva.

Q: Vreun ceas şi ceva. Şi ei aveau cu dânşii ceva lucruri ?

A: Nu.

Q: Nu aveau nimic, erau cu mâinile goale.

A: Cu mâinile goale.

Q: Dar jandarmii au stat cu voi până la urmă sau ei au plecat ?

A: Au stat până noi am dat ţărână, până noi a acoperit bine, nu s-au dus jandarmii. Ce să spun, ceea ce am văzut cu ochii mei, ceea spun, dar ceea ce nu am văzut, nu ştiu.

Q: Dar cazul ăsta cu fata s-a întâmplat mai înainte sau mai pe urmă ?

A: Nu, după aceea.

Q: După aceea ?

A: După aceea.

Q: Dar cam la cât timp după asta ?

A: Cam peste vreo 4 zile aşa, au dat şi au găsit-o la Dominteni în satul acesta, dar părinţii ei au trăit în Dominteni.

Q: Aha, fata era din Dominteni, da ?

A: Da, da. Şi la tata meu era unul, iaca, acum îmi aduc aminte care era familia, şi feciorul său, avea un fecior de o seamă cu mine, dar unul era mai mare. Şi cel mai mic a luat pe sora sa cea mai mititică, am uitat cum îi spunea familia lui, că ţi-oi spune şi familia lui cum, înţelegi, şi l-a luat în coloană, că era aici la noi, era un parc mare, era acolo, pomi, unde a şezut un boier, şi i-a dus acolo. Dar eu am luat o bucăţică de pâine şi 5 lei, când l-a luat pe dânsul şi m-am dus şi i-am dat 5 lei şi o bucăţică de pâine, încă m-a bătut pentru ce îi dau pâine şi 5 lei.

https://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Q: Dar cine v-a bătut ?

A: Jandarmul, coloana aceea care era acolo, jandarmii aceia. Şi apoi au venit de acum, că făceau un pod moşnegii, aici de vale, făcea să treacă armata acolo, şi au venit acum moşnegii şi l-au prins a sudui pe maiorul acela: „ce, ce ai venit aici, ce poreatcă faci, pentru că i-a dat ? ei au fost şcolari, ce voi nu judecaţi în capul vostru aşa". Nu a sărit nici cu gură nimic la moşnegii aceia, nu, că erau vreo 10-15 moşnegi, nu a zis nimeni, nimic, numai a zis atât, că „suntem nevinoveţi", şi atât.

Q: Dar unde este podul acesta ?

A: De la vale de moară, în parte asta aşa unde era, şi acum era, acum este la vale de casa aceea a făcut un pod peste, aşa era. Ce să spunem noi ? Doamne fereşte, să nu se întâmple de asta.

Q: Dar ţi-ai adus aminte numele şi numele de familie la ăştia care se ascundeau la ?

A: Craciuc.

Q: Craciuc. Dar pe fiu cum îl chema ?

A: Leiba.

Q: Leiba. Şi cât timp s-au ascuns ei în casă la tatăl matale ?

A: Nu, la tata meu a venit cel mai mare, Leiba era acolo luat, dar acesta, Bencel ….

Q: Bencel ?

A: Da. Cu tata lui, dar stai că acum îmi aduc aminte şi pe tata lui cum îl chema. Apoi tata i-a ascuns în pod, şedeau în pod acolo, şi eu m-am suit, nu ştiu ce, ca copilul şi am dat de dânşii. Şedeau. Şi seara s-au dus, nu au mai stat, dar unde s-au dus, nu ştiu. Şi tata de acum m-a suduit: „îi spui cuiva, apoi pe noi ne ridică ruşii", a băgat frică, eu am amuţit şi iaca acum spun ce era, dar nu am putut să spun nimic.

Q: Dar după război ăştia s-au întors înapoi, Craciuc ?

A: Da. Da, s-au întors înapoi. Încă au fost la moară aici, Iţic acesta a fost, cântărea grâu la moară, tot. De câte ori mă duceam la moară, nu-mi lua nici… „du-te, băi, du-te şi macină". Mă duceam şi măcinam, puneam în căruţă, nu mi-a luat niciodată, dacă ei au şezut la tata. Şi apoi m-am dus, că ei aveau, când am venit de pe front, apoi ei nu au venit aici, dar s-au dus în Cernăuţi, şi apoi într-o zi nu ştiu ce treabă am avut… a, pe foamea aceea în [19]47. Când am ajuns în [19]47, foame, eu aveam pe fetiţa asta care e mai mare, e şi era zaveduşi club atunci, ne da nouă un kil de făină, dar ce nouă un kil de făină, că atunci mâncai fără saţ, mâncai, şi m-am dus acolo şi când acolo mă întâlnesc în bazar cu dânsul. Dar eu am strâns scoici, un sac de scoici şi am pus şi am opărit şi am scos toate bucăţile de carne din scoicile acelea şi le vindeam în piaţă: 2 la 10 ruble, 2 la 10 ruble, 2 la 10 ruble vindeam. Şi apoi m-am mai dus şi

https://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

am strâns şi le-am fiert bine şi am venit acasă. Nu m-am mai dus acolo la borta cu jog. Întâi m-am dus la borta cu jog, şi când am văzut aşa umflaţi şi ei intra, dar până la borta aceea, ferească Dumnezeu, ferească Dumnezeu, şi în stânga şi în dreapta morţi. Altul numai făcea aşa …. ce să-i dai tu dacă nu aveai ce-i da.

Q: Asta în [19]47 ?

A: În [19]47.

Q: Dar ce fel de bortă, unde era, eu nu am înţeles ?

A: De jog.

Q: Asta de la răsărită ce rămâne ?

A: Nu de la răsărită, de jog, încă de la mere, jog de mere.

Q: De mere ?

A: De mere, nu de sfeclă era, dar de mere. Şi când am văzut eu aşa, am zis, Doamne, nu iau, nu iau, ce s-a întâmplat, morţi în borta aceea, nu iau nici un, nimic nu ia. Şi apoi a văzut o râpuşoară, mergeau nişte scoici: „băi, Saşa", mai era unul tot ca mine, amândoi invalizi, „băi, ia uite scoici, hai şi om strânge scoici". Am strâns doi saci de scoici, când au văzut toţi aceia, când s-au repezit, au luat râpa aceea până de vale, toţi au strâns şi fierbeau, că avea fiecare cotiliuc cu dânsul. Şi fierbea şi mânca, înţelegi, dar care mânca, mâncai şi mâncai şi nu te mai săturai. Aşa Dumnezeu a dat eu cred că, ce să zic. Am venit acasă, am cumpărat, am cumpărat de acum de acolo, am vândut acelea şi apoi ne-am dus şi am cumpărat câte un sac şi fasole, şi mazăre, şi orz, şi grâu, tot într-un sac am pus, nu am mai ales că acela aparte şi acela aparte.

Uitaţi-vă la mine şi vreau eu să vă întreb. Spuneţi-ne, despre cazul acesta al doilea, despre care când i-au înecat în lac. Vreau să aflu mai multe când pe evrei i-au înecat în lac.

Acolo erau, dacă nu ştiu, eu când m-am dus erau înecaţi, era de acum ieşiţi afară. Apa i-a zvârlit, că de acum ei erau legaţi mână de mână şi i-au zvârlit.

Q: Şi mata ai văzut ieşiţi în afară pe apă de acum ?

A: Ieşiţi pe mal, traşi.

Q: Chiar pe mal traşi ?

A: Da. Când m-am dus eu cu fetiţa aceea, erau acolo, încă nu era, încă nu venise poliţia, nimeni.

Q: Deci când v-aţi dus încă nu erau jandarmi, încă nu venise ?

A: Nu era.

Q: Numai ăştia morţi ?

A: Numai ăştia morţi.

Q: Dar câţi morţi erau acolo ?

https://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

A: Vreo 8, 9, aşa cam.

Q: Vreo 8, 9 corpuri ?

A: Da, da.

Q: Dar fetiţa aceea unde era ?

A: Fetiţa era la moară, şedea, se încălzea. „Şi cine te scoate pe tine ?”, că a întrebat-o lumea, zice: „unul cu barbă”.

Q: Dar cine o întreba pe fată „cine te scoate” ?

A: Lumea.

Q: Lumea ?

A: Păi dacă a zvârlit-o în bulboană, „cine te scotea ?”, e, „un moşneag cu barbă”.

Q: Dar mata ai fost pe la moară pe acolo ?

A: Păi cum nu am fost ?

Q: Înainte de a venit la iaz sau după ?

A: Când m-am dus am trecut pe la moară, dar nu mi-a dat prin minte, când m-am dus acolo de acum şi când am venit înapoi, ea era acolo. Şi apoi au venit jandarmii şi au luat-o şi pe noi ne-a luat şi ne-a dus şi acolo.

Q: Hai să înţeleg eu mai bine. Deci mata ai trecut pe la moară…

A: Pe la moară, ea era la moară şi se încălzea acolo. Şi când unul…

Q: Şi mata ce ai făcut mai departe ?

A: Iaca ce am făcut: îmi spune unul „hai să vedem jidanii cum sunt înecaţi” şi când m-am dus acolo ei erau de acum traşi pe mal şi era bortă făcută numai, cine i-a dat nu ştiu, că eu am venit acasă şi nu m-am mai dus mai mult.

Q: Hai pe rând să o luăm. Mata ai văzut aceia că erau pe mal, ăştia morţi ?

A: Da.

Q: Dar pe urmă după asta ce ai făcut ?

A: Am venit acasă. Şi apoi a venit după mine şi încă unul şi a venit şi ne-a luat şi ne-am dus să îngropăm fata. Vezi că nu mai ţineam noi minte chiar aşa una după alta.

Q: Şi după asta te-a luat să îngropi fata ?

A: Da, să îngropăm fata.

Q: Şi când te-ai dus acolo din nou, ăştia, aceia morţi erau încă acolo pe mal sau de acum nu erau ?

A: Nu erau.

Q: Erau îngropaţi ?

A: Erau îngropaţi.

https://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Q: Dar fata era încă în viaţă ?

Fata era în viaţă. Apoi au luat-o de la moară şi s-au dus acolo şi au zvârlit-o în bortă…

Q: Şi fata era acolo mata când ai venit ?

A: Fata ? Era la moară încă, şi apoi cu mine şi cu dânsul au luat-o de la moară.

Q: Aha, mata a doua oară tot la moară te-ai dus ?

A: Tot la moară. Şi la moară de acolo au luat-o pe fetiţă şi au dus-o lângă bulboană şi au zvârlit-o în borta aceea şi avea un zuruc aşa de gros şi i-a dat cu zurucul şi a ucis-o.

Q: Dar cine a ucis-o pe dânsa ?

A: Jandarmul.

Q: Dar care dintre ăştia jandarmi ?

A: Manea.

Q: Manea, acesta Manea.

A: Că numai un jandarm era, nu erau doi. Când au împuşcat, atunci au fost doi, dar acum când a venit după fata asta, apoi numai un jandarm a venit.

Q: Dar pe fată mata o cunoşteai sau nu o ştiai ?

A: Nu o ştiam, ea era din Dominteni, eu din Petreni, şi încă nu din partea asta de aici, dar tocmai din partea cealaltă a Dominteniului.

Q: Şi cât de aproape erai, iaca, cât de aproape ai văzut totul ?

A: Aşa cum stau singur, aşa cu dânsa.

Q: Coloana aceea a doua care ai văzut-o cu evrei, unde ai văzut-o şi când era asta ?

A: Asta era după asta de acum. Da, **coloană mare**, cam **vreo 30, 40** să fi fost. Şi era acolo şi când l-a luat şi pe acesta a lui Iţic Crăciuc, pe Leiba acesta care spun că era de o seamă cu mine, apoi era cu sora lui, avea o soră mititică şi el ţinea sora în braţe.

Q: Leiba şi sora era ?

A: Da, el a luat pe sora, că ta-său a fugit şi frate-său ăst mai mare a fugit, mă-sa nu ştiu ce s-a făcut cu dânsa, că a împuşcat-o acasă ori unde, nu ştiu, nu ţin minte.

Q: Şi unde aţi văzut prima dată coloana asta, unde prima dată ?

A: Aici, la noi aici unde…

Q: Podul ?

A: Nu, nu. Unde e ferma asta, apoi era, un parc mare era, copaci, o moară în mijloc, era un boier a şezut acolo şi acolo în păduricea aceea.

Q: Ei s-au oprit sau treceau ?

A: S-au oprit. Apoi eu acolo am luat bătaie de la maior. Că s-au oprit, dar eu m-am dus şi i-am dus, 5 lei i-am dus şi o bucată de pâine i-am dus. Zice: „Fiodor, nu ne mai vedem”, „cum

https://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

ţi-a fi norocul, ce să-ţi fac ?”, şi venind aşa a venit: „ce-i ?”, „iaca e şcolar de-al meu”, ehehe, bătaie mi-a făcut şi apoi a sărit lumea, nu ştiu care i-a spus lui tata, tata a venit repede, de acum au venit şi moşnegii aceia şi apoi m-au scos de la…

Q: Dar mai târziu pe Leiba l-aţi văzut în viaţă ?

A: Evreii i-au dus mai departe încolo la o moară de piatră încolo i-au dus.

Q: La care moară de piatră ?

A: Când treci pe aici pe la Bălţi, când te duci pe aici spre Bălţi.

Q: Spre Bălţi i-au dus pe evrei ?

A: Da, da. Apoi spre moară de piatră, au trecut prin Hăsnăşeni, nu moară de piatră, ba da, moară de piatră, moară de piatră, apoi acolo am auzit că au împuşcat şi acolo, dar au împuşcat ori nu au împuşcat, nu ştiu.

Q: Dar Leiba după asta s-a întors când s-a terminat războiul ?

A: Nu, nu.

Q: Nu l-aţi mai văzut niciodată ?

A: Nu s-a mai întors, l-au împuşcat, când s-au dus cu coloana i-au dus cu tot cu coloană încolo.

Q: Dar cu dânşii câtă pază era cu coloana asta ?

A: Erau, erau mulţi. Erau de acum, ofiţeri erau, erau mulţi, ce să zic că nu erau. Ei, Doamne fereşte.

Q: Dar cum se purtau cu dânşii, cu ăştia din coloană ?

A: Rău se purtau, cum se purtau, apoi cădea, îl scotea şi îl împuşca şi mergea coloana mai departe.

Q: Aţi văzut vreodată vreun caz de acesta ?

A: Nu am văzut. Mi-au spus alţii, că iaca, care era bătrâni şi nu putea merge, îi da şi împuşca. Ei, Doamne fereşte aşa pricaz, cine a dat pricazul acesta…

Q: Dar în stare erau evreii din coloană ?

A: Erau şi bătrâni, şi tineri, şi copii, toţi la un loc erau.

Q: Erau toţi pe jos sau şi cu căruţele erau alţii ?

A: Erau toţi pe jos, toţi pe jos, ei, ce cu transportul încă, cu transport mergeau încă, nu le-au mai dat transport.

Q: Ei aveau ceva cu dânşii în… ?

A: Nu aveau nimic.

Q: Cu mâinile goale erau ?

A: Cu mâinile goale.

https://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Q: Spuneţi, vă rog, dar ce s-a întâmplat cu toată averea la evreii ăştia care au fost din sat ?

A: Am auzit că au găsit vreo câţiva: primarul, a găsit la un jidan aici, cum ziceam de Motel acesta care era, apoi a găsit la dânsul şi a luat în casă, a găsit, şi au împărţit ei acolo, secretarul sel sovietului cu, au împărţit.

Q: Dar ce au găsit în casă ?

A: Au găsit, ei au împachetat, dar ce au găsit, nu ţi-oi putea spune.

Q: Dar asta după război de acum au găsit ?

A: Care ?

Q: Ăştia care spuneţi, secretarul ….

A: Nu, nu, atunci.

Q: Chiar atunci deodată ?

A: Atunci vreo 4 zile, după ce au trecut şi i-au împuşcat, vreo 4 zile, pe mine m-a luat întâi în România şi apoi eu am fugit din România, că ne-a dus de la noi de aici unul care era pe premilitari şi când să ne ducă, ne-a dus în România şi ne-a luat pe toţi şi am ajuns în Iaşi, şi am ieşit din Iaşi şi el s-a uitat la noi şi parcă văd aşa, curgea lacrimi şi zice: „ştiţi ce ? Mă aşteptaţi aici, că eu mă duc”, şi s-a dus şi nu a mai venit. Lui îi era jale unde ne duce pe noi, pe semne, sau nu ştiu ce cu dânsul, dar eu dimineaţă cum m-am trezit, e, „care merge acasă ?”, şi am găsit noi, ne-am găsit 6 şi am venit. Când să intrăm în Iaşi, un maior: „ce, aţi terminat cu armata română ?”, „nu, dar unde mă duc eu ?”, „dar cine v-a adus ?”, „iaca, ne-a adus aşa şi aşa”, „şi unde e el ?”, „s-a dus, că a zis să îl aşteptăm şi îl aşteptăm de ieri şi nu a venit, iaca a spus şi nu venise încă”. Dar acesta care ne întreba tot moldovean era de aici de la noi: „aţi mâncat azi ?”, „am mâncat”, dar noi eram numai 6, aceia au rămas acolo, dar noi 6. „Haideţi şi om mânca, intrăm în restaurantul acesta, mâncăm, dar dacă scoateţi o voce, vă ucid, ca pe câini vă ucid”. Cum, domnule, cum aşa ? Am intrat acolo, noi eram 6, cu dânsul 7, a pus două mese şi a dat zacaz, la o pâine era 100 de lei, 1 litru era atunci 400 de lei. Am mâncat frumos, dar el a cerut la urmă câte o porţie de ciuperci, maiorul acesta, ei, dar a dat într-o bliduşcă acolo două linguriţe, dacă au fost două linguriţe, de ciuperci, dar nu înfigeai furculiţa în ele, băi, ce e asta, dar hop, a mâncat jumătate, s-a sculat şi cu capul de perete: „ciuperci, ciuperci!”, noi am înlemnit, nu ne mai căutam să ne hlizim, dar ăştia cu restaurantul: „domnule maior, sunt proaspete”, când trăgea cu capul aşa, umplea sângele, Doamne fereşte, aşa l-a bătut pe acela, pe noi ne-a alungat: „ieşiţi, ieşiţi”, nu a mai cerut bani ori ceva: „ieşiţi, ieşiţi, ne-a alungat de acolo. După ce ne-am dus noi, că ne-a spus unde să-l aşteptăm, a venit el acolo: „băi, slavă Domnului că ne-am făcut praznic”.

https://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

Q: Voiam să vă mai întreb câte ceva: aţi spus când aţi îngropat pe ăştia acolo la tranşee voi eraţi 8 premilitari de ăştia. Vă amintiţi numele, familiile la ăştialalţi 8 care cu voi ?

A: Unul era, doi, amândoi Răileni era.

Q: Răileanu ?

A: Da. Doi Răileni era, Răileanu Ilie şi Răileanu Ion, şi eu, trei, şi iaca cine a mai fost, dacă din [19]44 şi până acum. Pe ăştia îi ţin minte că era.

Q: Dar acesta care vă întreba, ofiţerul de la NKVD care a astupat copilul, vă amintiţi familia lui ?

A: Buzovschi.

Q: Buzovschi ? Şi mai cum ?

A: Nu ştiu.

Q: Nu mai ştiţi. Buzovschi pur şi simplu.

A: Da. Da. M-a întrebat, eu eram bucuros atunci că îmi ţineam aşa ….

Q: Spuneţi, vă rog, dar în afară de evrei atunci nu au mai omorât pe alţii ?

A: Nu, au ridicat pe urmă.

Q: Dar atunci cât a fost războiul nu ştiţi dacă pe comunişti nu îi împuşcau ?

A: Nu ştiu, că eu m-am dus pe front şi au rămas acasă.

Q: Dar la voi în sat erau ţigani ?

A: Ţigani erau.

Q: Cu dânşii ceva în timpul războiului s-a întâmplat ?

A: Nu, nu a făcut râs din ei nimic, nu a făcut, nu. Erau cuzneţi buni, erau şi nu ….

Q: Dar vă amintiţi în timpul de până la război, la voi în sat erau cuzişti ?

A: Au fost.

Q: Şi vă amintiţi ceva despre dânşii, ce era cu ei ?

A: Atunci pe vremea lui Carol erau, şi au dat voie la partide, era: partidul comunist, partidul liberal, partidul aşa…, dar el dacă a fost un om deştept, a dat voie, na, pe o lună de zile partidul cuzist, ei, şi vedea el, şi apoi partidul ăstalalt, şi partidul cuzist, iaca, parcă îl văd şi azi, cu steagul cu trei culori: „împuşcaţi jidanii”, la mine în sat. Au murit ei, că au fost bătrâni ei, au murit. Ei, dar unul, dar nu trebuie, că acum v-aţi duce pe la dânsul şi el e bolnav, săracul, este şi acum, că atunci el era tânăr atunci. Dar nu vă duceţi pe la dânsul, că el e bolnav, e mai mult gata. Încă le-am făcut zvastica.

Q: Le-aţi desenat pe steag ?

A: Nu pe steag, zvastica aia dintr-o bucată de aluminiu şi am pus-o pe …. făceam zvastica aşa, care a lor era şi mergea prin sat cu steagul şi „jos jidanii”, şi nu a durat mult şi a pus

https://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

garda financiară şi nici un partid şi s-a mântuit cu partidele, gata. Şi Carol a condus cu garda financiară, dar cine asta a fost, partid aşa ori gardă aşa, nu ţi-oi spune.

Q: Şi mulţi cuzişti aţi avut în sat ?

A: Vreo 4, 5, nu mai erau cine ştie ce.

Q: 4, 5 cuzişti.

A: Îţi spun, dar mai mult nu au mai strigat nimic, s-au împrăştiat, au murit mulţi pe front.

Q: Vă amintiţi cum îi chema pe dânşii, pe ăştia, **cuziştii** ăştia ?

A: Acesta care este şi acum tânăr, el e din [19]20 născut, **Ţurcanu Grigore**, dar celălalt tot Ţurcanu, asta, **Sîrghe**.

Q: Ei erau rude sau cum ?

A: Dar nu ţi-oi spune, iaca şi acum că-s rude Ţurcanii ăştia sau nu-s rude, nu ţi-oi spune. Erau mulţi, dar toţi au murit, nu a rămas niciunul, a rămas acesta săracul, şede, în bolniţă şi acum, i s-au umflat picioarele aşa şi gata.

Q: Spuneţi-mi, vă rog, dar până la război care erau relaţiile dintre evrei şi săteni, moldoveni sau …. ?

A: Nu era nicio relaţie rea, ei erau toţi aveau dugheana lor, cum şi la noi erau vreo 4 jidani, apoi aveau dugheană toţi. Acum îi zice magazin, dar atunci dugheană se zicea. Te duceai şi cumpărai, te duceai, un ou, duceai ouă, îţi da în loc marfă ce cereai acolo şi iaca ce. Dar nu a fost aşa să zici că asta, nu, nu. Încă de Motcu Malinschi acesta când ne duceam la dânsul: „bă, ado doamne”, ei, Doamne, Doamne, şi până nu ziceai cuvinte, nu îţi vindea.

Q: Dar am aşa o întrebare: când a venit ofiţerul acesta de la Drochia, când ai spus că mata că ai primit hârtie ca să te cerceteze, în ce limbă vorbeai cu dânsul ?

A: Eu, în limba moldovenească.

Q: Dar el ştia ?

A: Cred că ştia, dacă ….

Q: Sau avea traducător ?

A: Nu avea.

Q: Nu avea traducător ?

A: Nu. Nu.

Q: Am înţeles. Au mai fost şi alte cazuri mata când ai văzut undeva fie că îi omorau sau oameni morţi pe undeva, civili, nu în luptă, nu militari, civili ?

A: Aici acasă ?

Q: Sau în altă parte.

https://collections.ushmm.org
Contact reference@ushmm.org for further information about this collection

A: Ei, dar unde m-am dus eu ? Nu mă duceam nicăieri de acasă, că tata nu îmi da voie să mă duc, era tata stroghi, „unde te porneşti prin sate, unde încolo, unde încolo”. Cum n-ar fi, părinţii erau părinţi şi trebuia să asculţi, şi eu ascultam, nu i-am mai întors cuvântul lui tata ori lui mama ori să zic ceva, Doamne fereşte. Dacă îi întorceam cuvântul, apoi cu ce aveam în mână, cu aceea îmi trântea, nu cum acum umblă cu buricul afară şi nu zice nimic mă-sa. Eu când mă duceam la serată, apoi întrebam, dă-mi fata la serată, dar unde ţi-e serata, ei, acolo, acolo e depărtişor, acolo nu se duce fata. Iaca disciplină era, dar acum se duce seara la discoteci şi vine dimineaţă şi nu o întreabă unde ai fost. Eu am crescut 5 fete şi 2 băieţi, adică că a murit iaca asta şi am nepoată, este şi acum, şi am un nepot. Nu a fost dintre dânşii, am crescut doi nepoţi şi 5 copii ai mei, dar nu a fost să fie ceva între dânşii sau să nu dea. Şi tot ceea ce i-am învăţat, eu mă trag din Moldova şi nu aveam cu ce-i împinge peste tot locul, dar atunci nu trebuia bani. Acum să înveţi, că fără nu faci nimic. Că eu m-am dus la spital şi şedeam acolo şi nici nu se uita, cum i-am dat 100 de lei, gata. Şi injecţii de fel de fel şi ….

Q: Eu cred că o să încheiem aici şi matale de acum pe urmă o să ne povesteşti despre chestii personale. Deci noi o să încheiem aici interviul, vrem să vă mulţumim foarte frumos pentru interviu.

A: Poftim.